

Державна служба статистики України

СХВАЛЕНО

Рішення Комісії з питань
удосконалення методології
та звітної документації
(протокол від 28.12.2016 № 17)

**СТАНДАРТНИЙ ЗВІТ З ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
"ОБСТЕЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАСЕЛЕННЯ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ"
2.03.07.19**

електронна пошта: Y.Emchenko@ukrstat.gov.ua
телефон: (044) 287-41-44
керівник ДСС: Ємченко Ю. В.

Київ – 2016

Зміст

	Стор.
1. Вступ.....	3
2. Компоненти якості державного статистичного спостереження.....	6
2.1. Відповідність.....	6
2.2. Точність.....	6
2.3. Своєчасність та пунктуальність.....	14
2.4. Доступність та зрозумілість.....	15
2.5. Послідовність та зіставність.....	17
2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів.....	18
2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів.....	19
2.8. Конфіденційність, прозорість та захист.....	20
3. Заключна частина.....	21

1. Вступ

Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження "Обстеження сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості" (далі – ОСГД, обстеження) підготовлено з метою інформування користувачів стосовно основних критеріїв та індикаторів якості цього спостереження. Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів конкретного циклу спостереження, а визначається його методологією, процедурами обробки даних та методами вимірювання якості результатів.

Звіт з якості орієнтований насамперед на широке коло користувачів статистичної інформації та є відправною точкою для підготовки більш детальних звітів з якості даних і результатів спостереження.

Наведені у звіті компоненти якості, такі як відповідність; точність; своєчасність та пунктуальність; доступність та зрозумілість; послідовність та зіставність; оцінка потреб та очікуваність користувачів; ефективність, витрати та навантаження на респондентів; конфіденційність, прозорість та захист відповідають принципам виробництва статистичної продукції, які визначено в Принципах діяльності органів державної статистики, затверджених наказом Держкомстату від 14.06.2010 № 216.

Звіт з якості підготовлений відповідно до вимог та підходів, викладених у "Рекомендаціях щодо підготовки та погодження стандартного звіту з якості державного статистичного спостереження", затверджених наказом Держстату від 05.02.2014 № 27 зі змінами, затвердженими наказом Держстату від 11.12.2015 № 353, та в "Методологічних положеннях з підготовки стандартних звітів щодо якості результатів державних вибіркового обстежень населення (домогосподарств)", затверджених наказом Держкомстату від 05.06.2008 № 178 (у редакції наказу Держстату від 11.07.2016 № 107).

ОСГД було запроваджене Державною службою статистики України у вересні 2000 року відповідно до спільного наказу Державного комітету статистики України, Міністерства аграрної політики України та Державного комітету України із земельних ресурсів від 26.04.2000 № 127/53/48 "Про удосконалення системи статистичного обліку в сільському господарстві України" та наказу Державного комітету статистики України від 21.07.2000 № 241 "Про хід виконання Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки в частині удосконалення статистичного обліку". Це було пов'язано зі значними змінами структури виробників сільськогосподарської продукції. У ході реформування аграрного сектору значно підвищилася роль населення в сільськогосподарському виробництві. У результаті реформування сільськогосподарських підприємств, розпаювання земель та майна сільське населення стало власником значних земельних та майнових паїв і отримало можливість об'єднувати їх у принципово нові сільськогосподарські підприємства або використовувати самостійно. Так, із прийняттям у 2003 році

Закону України "Про особисте селянське господарство" селяни отримали можливість створювати на базі своїх підсобних господарств більші за розміром господарства, орієнтовані на ринок без створення юридичної особи. Наявна статистична інформаційна база вже не могла задовольнити потребу в щомісячному формуванні статистичної інформації щодо сільськогосподарської діяльності населення, тому було запроваджене окреме вибіркове обстеження сільських домогосподарств з питань виробництва сільськогосподарської продукції.

Організаційно-методологічні засади ОСГД та система показників, яка розробляється за його результатами, відповідають, або частково відповідають, положенням таких документів, як

Регламент (ЄС) № 1166/2008 Європейського парламенту і ради від 19.11.2008 про структурні обстеження сільськогосподарських господарств, обстеження методів сільськогосподарського виробництва та про скасування Регламенту ради (ЄЕС) № 571/88;

Регламент Комісії (ЄС) № 1200/2009 від 30.11.2009 про імплементацію Регламенту (ЄС) № 1166/2008 Європейського парламенту і ради про структурні обстеження сільськогосподарських господарств, обстеження методів сільськогосподарського виробництва стосовно коефіцієнтів умовного поголів'я та визначення характеристик;

Регламент Комісії (ЄС) № 715/2014 від 26.06.2014 про внесення змін до Додатка III до Регламенту (ЄС) № 1166/2008 Європейського парламенту і ради про структурні обстеження сільськогосподарських господарств, обстеження методів сільськогосподарського виробництва, у частині переліку показників, які повинні бути зібрані під час проведення структурного обстеження сільськогосподарських господарств у 2016 році.

Проведення державного статистичного спостереження здійснюється з урахуванням норм і положень законів України "Про державну статистику", "Про інформацію", щорічних планів державних статистичних спостережень, Політики Держкомстату у сфері захисту конфіденційної статистичної інформації (наказ Держкомстату від 30.11.2011 № 326), а також інших нормативно-правових документів.

Мета проведення ОСГД полягає в збиранні інформації щодо діяльності населення у сфері сільського господарства: вирощування сільськогосподарських культур, розведення свійської худоби та птиці як для задоволення власних потреб у продовольстві, так і для продажу, а також щодо забезпеченості сільських домогосподарств технікою та виробничими спорудами, застосування ними хімікатів та пестицидів, застосування ними науково обґрунтованих методів ведення сільськогосподарського виробництва, використання найманої праці тощо. Статистична інформація щодо сільськогосподарської діяльності населення використовується при розрахунках загальних обсягів виробництва основних видів продукції рослинництва і тваринництва, обсягів і цін реалізації продукції сільського господарства, випуску, проміжного споживання і доданої вартості галузі сільського

господарства, складанні натурально-вартісних балансів основних сільськогосподарських продуктів, фондів споживання продуктів харчування.

Цілі проведення обстеження:

- отримання сільськогосподарських характеристик домогосподарств, які проживають у сільській місцевості;
- спостереження за рівнем і обсягами виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в сільських домогосподарствах;
- вивчення окремих питань ведення сільськогосподарської діяльності населення;
- забезпечення інформацією потреб макроекономічних розрахунків (у необхідних обсязі та якості).

Зазначене спостереження відповідно до Довідника розділів статистики відноситься до розділу 2.03 "Економічна діяльність".

ОСГД проводиться на постійній основі і наразі його програма містить показники та ознаки:

які запитуються раз на рік – склад та розмір земельних ділянок, які використовує сільське населення, якість ґрунтів цих ділянок за оцінкою їхніх господарів, склад сільськогосподарських угідь, структура посівних площ під урожай поточного (звітного) року, наявність багаторічних насаджень, сільськогосподарських тварин, техніки та господарських споруд, а також способи обробки землі, застосування певних прийомів та заходів для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, залучення найманих працівників;

які запитуються раз на місяць – урожайність сільськогосподарських культур, рух поголів'я сільськогосподарських тварин, середній вихід продукції тваринництва, витрати кормів, продаж сільськогосподарських продуктів власного виробництва, залишки окремих продуктів у домогосподарствах.

З часу запровадження ОСГД була суттєво вдосконалена методологія побудови вибіркової сукупності домогосподарств для забезпечення підвищення надійності оцінок показників ОСГД для регіонального рівня.

У системі Держстату для проведення опитування населення створена мережа постійних працівників – фахівців з інтерв'ювання, які пройшли необхідне навчання. Відповідно до міжнародної практики також було запроваджено постійно діючу систему контролю якості первинної інформації ОСГД через здійснення перевірки роботи фахівців з інтерв'ювання, які проводять опитування населення.

Таким чином, реалізація комплексу вищезазваних робіт з удосконалення методології та організації обстеження дозволила підвищити якість інформаційної бази ОСГД.

Основні результати обстеження наведені в статистичних бюлетенях і збірниках, на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) та на сайтах регіональних управлінь статистики.

Дані ОСГД широко використовують на національному і регіональному рівнях.

2. Компоненти якості державного статистичного спостереження

2.1. Відповідність

Відповідність – це ступінь, з яким результати державних статистичних спостережень задовольняють поточні та потенційні потреби користувачів.

Програму ОСГД складає система показників, яка характеризує потенціал та вклад сільських домогосподарств у забезпечення країни продовольством, враховує зміни, що відбуваються під час становлення ринкових відносин у економіці і, зокрема, в галузі сільського господарства.

Інформація ОСГД отримується стосовно домогосподарств (одиниці державного статистичного спостереження), що мають у своєму володінні або користуванні землю і місце проживання яких зареєстровано на території сільських населених пунктів (сільські домогосподарства).

Респондентами (звітно-обліковими одиницями) цього обстеження є домогосподарства.

Домогосподарство – сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати в будь-яких із цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи (стаття 1 Закону України "Про Всеукраїнський перепис населення").

Спостереженням охоплено всі області та райони (крім районів у містах) за винятком територій, що знаходяться в зоні відчуження (І зона) та зоні безумовного (обов'язкового) відселення (ІІ зона) радіаційного забруднення внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС. У 2014 році проведення ОСГД припинено на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частині зони проведення антитерористичної операції.

Обробка і розрахунок інформації за даними ОСГД здійснюється щомісячно як у цілому по Україні, так і за регіонами.

ОСГД є вибіркоvim обстеженням, яке забезпечує репрезентативність даних, перш за все, для державного і регіонального рівнів. Для районного рівня результати спостереження не формуються.

2.2. Точність

Точність – це ступінь наближеності розрахунків до дійсних значень.

Із точки зору статистичної методології оцінка певного показника за результатами вибіркового обстеження є надійною, якщо вибіркові оцінки, побудовані на базі всіх можливих вибірок однакового дизайну та обсягу, сконцентровані біля дійсного значення показника. Для користувачів бажана висока їх концентрація, тобто точність, оскільки в окремому процесі побудови вибірки та розрахунку оцінки показника існує лише деяка ймовірність наблизитись до його дійсного значення.

Достовірність оцінювання будь-якого показника за даними вибіркового обстеження не може бути визначена абсолютно точно, оскільки на практиці процедура відбору реалізується лише один раз і дійсні значення показників невідомі. Таким чином, при обробці даних вибірових обстежень точність лише оцінюється.

Проблема забезпечення точності даних пов'язана не лише з необхідністю отримання адекватної інформації за результатами вибіркового обстеження. Не менш важливими є такі аспекти, як виправданість, оптимальність фінансових ресурсів та інших витрат на проведення обстеження.

Надійність даних ОСГД визначається дією багатьох факторів, які призводять до виникнення двох груп похибок – похибок вибірки та невибірових похибок. У таблиці 1 наведено класифікацію основних факторів, що впливають на точність даних вибірових обстежень населення (домогосподарств).

Таблиця 1

Класифікація похибок, що впливають на рівень надійності оцінювання показників за результатами вибірових обстежень населення

Типи похибок		Опис похибки	Головні наслідки наявності похибки оцінювання для показників
1		2	3
Похибки вибірки		Дисперсія вибірових оцінок	Випадкова похибка
Похибки, не пов'язані з вибіркою	Похибки охоплення	Пропуски в переліках територіальних одиниць	Систематична похибка
		Неправильні межі територіальних одиниць	
		Застаріла основа вибірки домогосподарств	
		Помилки при відборі територіальних одиниць і домогосподарств	
	Похибки вимірювання	Похибки в інструментарії (анкетах, запитальниках) обстеження	Низька якість результатів у цілому
		Похибки в підготовці персоналу, який залучений до розробки анкет та запитальників обстеження й обробки результатів	
		Похибки в навчанні персоналу, який проводить опитування домогосподарств	Систематична похибка

Продовження таблиці 1

1		2	3
		Похибки у графіках роботи працівників, які проводять опитування домогосподарств	
		Зміщення відповідей респондентів	
	Похибки оброблення	Похибки кодування	Систематична та випадкова похибки
		Похибки редагування	
Похибки введення даних у ПЕОМ			
Похибки програмування			
	Похибки, пов'язані з відсутністю відповідей	Відмови респондентів від інтерв'ю (або від надання відповіді на окремі запитання) Недосяжні респонденти Відсутні вдома респонденти	Систематична та випадкова похибки

Головним джерелом похибок вибірки є специфіка вибірових обстежень, яка полягає в обстеженні лише спеціально відібраної частини генеральної сукупності, а також власне дизайн вибірки.

Загальна схема формування вибіркової сукупності домогосподарств для ОСГД має такі основні етапи:

I етап	Визначення територіального охоплення та формування інформаційної бази для побудови територіальної вибірки
II етап	Стратифікація генеральної сукупності за регіонами, сільськими районами, підстратами
III етап	Відбір первинних територіальних одиниць вибірки (сільських, селищних, міських рад територіальних громад, на території яких розташовані сільські населені пункти)
IV етап	Відбір домогосподарств: <i>крок 1</i> – складання списків адрес домогосподарств за даними погосподарського обліку <i>крок 2</i> – стратифікація домогосподарств за площею земельних ділянок <i>крок 3</i> – відбір адрес домогосподарств

Формування вибірки для ОСГД здійснюють на основі процедури стратифікованого багатоступеневого імовірнісного (випадкового) відбору в чотири основні етапи:

- 1) виключення територій, що не можуть бути обстежені;
- 2) стратифікація генеральної сукупності з урахуванням адміністративно-територіального устрою та природно-сільськогосподарського районування України;
- 3) відбір первинних територіальних одиниць;
- 4) відбір домогосподарств.

Основною умовою формування вибірки є обов'язкове представлення в ній усіх областей та адміністративних районів сільської місцевості, за винятком територій, які належать до першої або другої зони радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС (зона відчуження та зона безумовного (обов'язкового) відселення), з 2014 року – також без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

З метою адекватного відображення у вибірці основних особливостей адміністративно-територіального поділу України генеральну сукупність домогосподарств стратифікують за регіонами, а в межах регіонів – за адміністративними районами. У кожному адміністративному районі сільської місцевості відбирають не менше трьох так званих первинних територіальних одиниць вибірки (ПТОВ) – сільських рад або їхніх груп. При цьому враховують поділ кожного району на природно-сільськогосподарські території таким чином, щоб кожна з територій району була представлена у вибірці принаймні однією ПТОВ. У межах кожної ПТОВ проводять процедуру відбору домогосподарств, які розбиті на чотири однорідні за основними характеристиками групи: малі домогосподарства, середні домогосподарства, великі домогосподарства і дуже великі домогосподарства. Обсяг щорічної вибірки домогосподарств для обстеження їх сільськогосподарської діяльності складає понад 28,2 тисячі.

Відбір як територіальних одиниць, так і домогосподарств, здійснюють на основі механізму систематичного відбору одиниць з імовірністю, пропорційною площі землі, якою володіють або яку використовують домогосподарства.

Строк дії територіальної вибірки – 5 років.

У зв'язку із закінченням терміну дії попередньої територіальної вибірки впроваджена нова територіальна вибірка для проведення ОСГД у травні 2013 року – квітні 2018 року.

Ротація домогосподарств у межах ПТОВ здійснюється щороку.

Більш детальна інформація щодо методології формування вибірки ОСГД наведена в Методологічних основах формування вибірових сукупностей для проведення органами державної статистики України базових державних вибірових обстежень населення (домогосподарств), затверджених наказом Держкомстату від 02.08.2005 № 225, та в Методиці формування вибірових сукупностей для проведення у 2014 – 2018 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної

активності населення та сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості, затвердженій наказом Держстату від 08.02.2013 № 37.

Для поширення результатів ОСГД на генеральну сукупність розраховують систему статистичних ваг. Статистичні ваги призначені для врахування при оцінюванні показників імовірностей включення домогосподарств до вибірки та фактичних рівнів їх участі в обстеженні, а також узгодження результатів обстеження із зовнішньою інформацією.

З метою наближення результатів вибіркового обстеження до наявної зовнішньої інформації та підвищення рівня надійності оцінок показників, які вимірюють шляхом вибіркового спостереження, до статистичних ваг застосовують процедуру калібрації.

Зовнішньою інформацією для ОСГД є державне статистичне спостереження за формою № 6-сільрада "Окремі показники розвитку сільських, селищних, міських рад у галузі сільського господарства". Процедура калібрації передбачає коригування системи статистичних ваг з метою узгодження з цією інформацією таких основних показників обстеження:

- загальна кількість сільських домогосподарств;
- загальна площа землі, якою володіють або користуються сільські домогосподарства.

Для аналізу якості оцінок показників, побудованих на основі даних ОСГД, розраховуються такі характеристики надійності, як граничні похибки вибірки LSE та коефіцієнти варіації CV .

Величина граничної похибки вибірки LSE визначає межі довірчого інтервалу для оцінки показника.

Коефіцієнт варіації CV часто використовують як показник придатності даних для аналізу. Так, якщо $CV \leq 5\%$, то оцінку вважають надійною, якщо $5\% < CV \leq 10\%$ – оцінка є придатною для кількісного аналізу, але її надійність недостатньо висока, якщо $10\% < CV \leq 25\%$ – оцінка придатна лише для якісного аналізу і її слід використовувати обережно (але іноді публікують дані, для яких CV досягає 30% і навіть 40%).

Методи визначення надійності оцінок показників викладено в Методиці розрахунку характеристик надійності оцінювання показників за результатами вибіркового обстеження сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості, затвердженій наказом Державної служби статистики України від 27.01.2015 № 26 і розміщеній на веб-сайті Держстату.

За результатами базового інтерв'ю ОСГД, проведеного в травні 2016 року, розраховані граничні похибки вибірки та коефіцієнти варіації для оцінок значень таких показників:

- площа землі домогосподарств;
- середній розмір площі землі домогосподарства;
- поголів'я великої рогатої худоби;
- поголів'я корів;
- поголів'я свиней.

Вони обчислені для рівня України і для регіонів. Результати розрахунків характеристик надійності оцінок зазначених показників наведені в статистичному бюлетені "Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості в 2016 році" і свідчать, що отримані оцінки показників є точними для рівня України. Величина коефіцієнта варіації приймає максимальне значення для показника "Поголів'я великої рогатої худоби" (2,99%), а мінімальне – для показника "Площа землі домогосподарств" (1,50%). Для показника "Середній розмір площі землі домогосподарства" його величина визначена на рівні 2,00%, для показника "Поголів'я свиней" – 2,57%, для показника "Поголів'я корів" – 2,98%. Таким чином, оцінки всіх основних показників для рівня України є надійними (значення коефіцієнта варіації менше 5%).

Величина граничної похибки вибірки для показника площі землі домогосподарств складає 159,8 тис.га, тобто з ймовірністю 95% його величина в генеральній сукупності приймає значення з інтервалу 5265,2 – 5584,8 тис.га, для показника середнього розміру землі домогосподарства величина граничної похибки вибірки – 0,05 га й інтервал значень 1,17 – 1,27 га, для показника поголів'я великої рогатої худоби – відповідно 113,2 тис. голів і 1819,3 – 2045,7 тис. голів, для показника поголів'я корів – 80,0 тис. голів й інтервал значень 1288,4 – 1448,4 тис. голів, для поголів'я свиней – 133,3 тис. голів й інтервал значень 2514,9 – 2781,5 тис. голів.

Для регіонального рівня в цілому точність оцінок, які розглядаються, є задовільною. Для показника "Площа землі домогосподарств" майже для всіх регіонів величина коефіцієнта варіації не перевищує 10%, тобто його оцінки є достатньо надійними. Для показника "Середній розмір площі землі домогосподарства" точність є задовільною для більшості регіонів, для яких коефіцієнт варіації не перевищує 15%, окрім Запорізької (18,97%), Луганської (16,48%) та Одеської (25,72%) областей. Це пояснюється суттєвою варіацією значень показника площі землі домогосподарств за рахунок знаходження у володінні або користуванні домогосподарств значної кількості земельних часток-паїв і орендованих земельних ділянок великих розмірів.

Точність оцінок показників поголів'я худоби за регіонами є дещо гіршою, ніж для оцінок показників площі землі. Це пояснюється, головним чином, тим, що відбір домогосподарств здійснювався пропорційно розміру площі їхніх земель.

У ході проведення обстеження можуть виявлятися також окремі невибіркові похибки, які виникають унаслідок відмови домогосподарства від участі в обстеженні, наявності помилок під час опитування респондентів або обробки даних тощо.

Зазначені помилки виявляють завдяки наявній системі контролю роботи фахівців з інтерв'ювання під час приймання анкет обстеження, а також у ході введення й обробки даних.

Для підвищення рівня надійності та зменшення можливого негативного впливу окремих джерел похибок на різних етапах ОСГД реалізується система

заходів, серед яких: щорічна актуалізація списків адрес домогосподарств для відбору, навчання фахівців з інтерв'ювання та контроль якості їх роботи, перерахунок статистичних ваг для зменшення впливу відмов респондентів від обстеження тощо.

Крім того, для зменшення величини похибок вимірювання в органах державної статистики застосовуються спеціальні процедури при розробці дизайну анкети (стандартизація, уніфікація тощо), застосовуються питання-фільтри, для узгодженості запитань у статистичних формулярах надаються коментарі для фахівців з інтерв'ювання. Крім того, проводиться тестування статистичних формулярів.

У органах державної статистики України з 2007 року діє система постійного навчання фахівців з інтерв'ювання. Ця система передбачає навчання новоприйнятих працівників та підвищення кваліфікації працюючих. Із працівниками, прийнятими вперше, обов'язково проводять вступний інструктаж за розробленою Держстатом програмою, яка включає питання організації роботи фахівців з інтерв'ювання і методології проведення кожного з вибіркового обстежень населення. Підвищення кваліфікації працюючих фахівців з інтерв'ювання проводиться щоквартально шляхом проведення семінарів або дистанційного навчання.

Для запобігання та зменшення можливості негативного впливу фахівців з інтерв'ювання на якість інформації здійснюються спеціальні заходи (удосконалення програм запитальників, проведення тематичних цільових навчань фахівців з інтерв'ювання і перевірка їх роботи та професійного рівня тощо).

Зокрема, під час приймання анкет щомісяця здійснюють базовий контроль роботи фахівця з інтерв'ювання, який полягає в перевірці якості їх заповнення, своєчасності подання. Заповнені анкети перевіряють на повноту та логічну узгодженість, наявність однакових тенденцій у відповідях різних респондентів, опитаних одним і тим же фахівцем з інтерв'ювання, та логічну їх обґрунтованість. Також фіксують випадкові та систематичні помилки та оцінюють рівень участі домогосподарств по кожному фахівцю з інтерв'ювання.

Результати базового контролю використовують для внесення відповідних виправлень до первинних даних обстеження. Вони також можуть бути підставою для додаткового навчання фахівців з інтерв'ювання або проведення цілеспрямованого контролю їх роботи.

Крім того, раз на 2 роки проводиться плановий контроль роботи кожного фахівця з інтерв'ювання щодо оцінки його професійних знань, дотримання вимог щодо контакту з домогосподарством, порядку проведення опитування респондента та заповнення анкет тощо. У разі виникнення підозри у фальсифікації фахівцем з інтерв'ювання даних обстеження або наявності значної кількості помилок здійснюється цілеспрямований контроль його роботи.

Перевірка роботи фахівців з інтерв'ювання проводиться відповідно до Методики організації контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання,

затвердженої наказом Держкомстату від 18.07.2006 № 335 (у редакції наказу Держкомстату від 29.12.2008 № 525), та Порядку здійснення контролю роботи статистиків з питань обстеження сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості, затвердженого наказом Держкомстату України від 01.02.2007 № 29.

Також на регіональному рівні здійснюються автоматизований логічний та арифметичний контроль інформації під час її введення з паперових анкет на електронні носії. Протокол помилок і повнота введення статистичних даних перевіряються, логічні узгодження між показниками аналізуються.

На державному рівні проводяться додатковий логічний контроль даних і узгодження окремих показників, отриманих із різних статистичних формулярів ОСГД, після їх інтеграції в єдину базу даних; розрахунок вагових коефіцієнтів для розповсюдження інформації на генеральну сукупність; отримання на їх основі оцінок показників; розробка показників якості інформації.

У 2016 році безпосередньо в ОСГД взяли участь 94,2% відібраних для обстеження домогосподарств, інші виявилися зачиненими (нежилими, закинутими) або неконтактними на час опитування, або відмовилися відповідати. Найвищий рівень участі домогосподарств у обстеженні у 2016 році був у Рівненській (100,0%), Тернопільській (99,7%) та Івано-Франківській (99,2%) областях, найнижчий – у Харківській (88,8%), Луганській (86,5%) та Донецькій (82,2%) областях.

Слід зазначити, що в цілому після зниження у 2005 році й деяких коливань у 2006–2007 роках у ОСГД відмічалось підвищення рівня участі домогосподарств у обстеженні в 2008–2013 роках. Але, починаючи з 2014 року, спостерігається незначне зниження рівня участі. Це відбулося в основному за рахунок збільшення кількості домогосподарств, які відмовилися від участі в обстеженні, і так званих "неконтактних" домогосподарств, тобто домогосподарств, з якими через об'єктивні причини неможливо було встановити контакт, але їхні ресурси (земельні ділянки, господарські будівлі) використовувалися для отримання сільськогосподарської продукції. У 2016 році відсоток домогосподарств, які відмовилися від участі в обстеженні, становив 0,5%, неконтактних домогосподарств – 1,1% (див. рис.1).

Рис. 1. Частка домогосподарств, які не взяли участь у обстеженні

Що стосується зважених значень участі домогосподарств у ОСГД, то для України рівень участі склав 96,7%. Найвищий рівень участі був у Волинській і Рівненській (100%), Івано-Франківській (99,7%) і Херсонській (99,3%) областях, найнижчий – у Луганській і Харківській (92,1%) областях.

Держстат проводить систематичну роботу, спрямовану на мінімізацію відмов домогосподарств від участі в ОСГД.

До початку обстеження відібрані домогосподарства отримують лист-запрошення до участі в обстеженні (Звернення до домогосподарства). Якщо домогосподарство відмовилось брати участь в обстеженні, то фахівець з інтерв'ювання докладає максимум зусиль, щоб переконати його змінити свою думку.

З метою зменшення відмов респондентів від участі в обстеженні на постійній основі проводиться навчання фахівців з інтерв'ювання з питань техніки проведення опитування серед різних суспільних груп населення, яке включає такі напрями: правила опитування респондентів, способи їх мотивації до участі в обстеженні та поради щодо встановлення контакту з ними, обмін позитивним досвідом із наведенням прикладів вдалої мотивації та отримання відповідей на "важкі" питання.

Імпутація даних у випадку часткових невідповідей у ОСГД не застосовувалась.

2.3. Своєчасність та пунктуальність

Своєчасність – це період часу між подією або явищем, що описують статистичні дані, та публікацією цих статистичних даних.

Пунктуальність – це період часу між фактичною датою публікації даних та плановою датою, яка визначена в офіційному календарі публікації.

Своєчасність і пунктуальність характеризуються часовими інтервалами і датами, але вони надають опис різних процесів. Своєчасність результатів спостереження відображає проміжок часу між датою закінчення підготовки даних (датою надання їх користувачам) і датою (періодом) настання події, явища або процесу, які описані даними. Чим коротший цей період, тим вище своєчасність. Пунктуальність характеризує проміжок часу між фактичною датою надання даних користувачам і визначеною датою, на яку їх потрібно було надати, з посиланням на дати, анонсовані в офіційних документах, наприклад, у плані державних статистичних спостережень.

За матеріалами результатів опитування домогосподарств, які беруть участь в ОСГД:

за програмою базового інтерв'ю щодо їх основних сільськогосподарських характеристик раз на рік готують бюлетень "Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості". Період між закінченням базового обстеження в травні звітного року та датою публікації бюлетеня за його результатами складає 23 тижні;

за програмою щомісячного інтерв'ю щодо основних показників виробництва сільськогосподарської продукції для формування загальних

підсумків роботи галузі сільського господарства за звітний місяць територіальні органи державної статистики здійснюють оцінку обсягів виробництва продукції сільського господарства господарствами населення. Період між закінченням щомісячного обстеження та датою формування підсумків на регіональному рівні складає 5–7 днів. Крім того, раз на рік за матеріалами обробки даних щомісячного обстеження готують статистичний бюлетень "Основні показники сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості". Період між закінченням останнього щомісячного обстеження та датою публікації бюлетеня за його результатами складає 26 тижнів.

Графік підготовки публікацій результатів обстеження, який затверджений планом державних статистичних спостережень, дотримується.

На офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) розміщені Каталог офіційних статистичних публікацій та Календар оприлюднення інформації Держстату, в яких наведено терміни підготовки та розміщення на веб-сайті статистичних бюлетенів за матеріалами ОСГД.

Терміни збору, обробки й аналізу інформації ОСГД наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Календар державного статистичного спостереження

	Збір первинних даних на територіальному рівні	Обробка первинних даних на територіальному рівні	Обробка первинних даних на державному рівні	Аналіз зведених даних	Поширення статистичної інформації
Базове інтерв'ю	III декада травня звітнього року	III декада червня звітнього року	II декада жовтня звітнього року	II декада жовтня звітнього року	II декада листопада звітнього року
Щомісячне інтерв'ю	III декада звітнього місяця звітнього року	I декада наступного за звітнім місяця звітнього року	II декада наступного за звітнім місяця звітнього року	III декада наступного за звітнім місяця звітнього року	I декада липня року, наступного за звітнім

2.4. Доступність та зрозумілість

Доступність – це характеристика простоти та легкості, з якою користувач може отримати статистичні дані; вона визначається фізичними умовами, за наявності яких користувачі можуть отримати доступ до статистичних даних.

Зрозумілість – це характеристика простоти та легкості розуміння користувачем статистичних даних; вона вимірюється через інформаційне середовище, в якому представлені статистичні дані, що супроводжуються відповідними метаданими.

Результати опитування домогосподарств, які беруть участь в ОСГД, оприлюднюються та надаються користувачам у зведеному знеособленому вигляді. Користувачам доступна інформація про зведені характеристики та

основні показники сільськогосподарської діяльності сільських домогосподарств у цілому для України та характеристики сільськогосподарської діяльності сільських домогосподарств у регіонах України.

За підсумками опрацювання даних обстеження щорічно випускаються статистичні бюлетені:

- "Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості", який вміщує середні та відносні показники, що характеризують виробничі ресурси домогосподарств у сфері сільського господарства: землю, наявність худоби та птиці, господарських споруд і техніки тощо. Крім того, бюлетень містить деякі дані щодо статі, віку й освіти голів домогосподарств, застосування певних прийомів та заходів для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, залучення найманих працівників;

- "Основні показники сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості", який містить відносні показники щодо збору врожаю сільськогосподарських культур, змін у чисельності худоби та птиці, витрат кормів, виробництва продуктів тваринництва, реалізації сільськогосподарської продукції домогосподарствами та наявності окремих продуктів у домогосподарствах на момент опитування.

Обидва видання підготовлено двома мовами: українською й англійською, ілюстровано діаграмами й графіками. Основні показники бюлетенів диференційовані за гендерною ознакою.

Також результати розрахунків за даними ОСГД містяться в статистичних бюлетенях "Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами" та "Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві" і представлені в динаміці окремим розділом в статистичному збірнику "Сільське господарство України".

Усі публікації розміщуються у вільному доступі для всіх користувачів на офіційному веб-сайті Держстату.

Додаткові дані ОСГД у межах їх опрацювання можливо отримати за запитом, який необхідно надіслати на поштову або електронну адресу Держстату.

Контакти для отримання інформації щодо результатів обстеження, відповідного методологічного забезпечення, а також довідок щодо умов розповсюдження його результатів:

адреса: 01023, м. Київ, МПС, вул. Шота Руставелі, 3;

телефон: (044) 287-41-44;

факс: (044) 235-37-39;

електронна пошта: L.Rabush@ukrstat.gov.ua;

Y.Emchenko@ukrstat.gov.ua;

веб-сайт: www.ukrstat.gov.ua.

Контактна інформація для оформлення інформаційного запиту:

факс: (044) 235-37-39;

електронна пошта: el.zapyt@ukrstat.gov.ua.

2.5. Послідовність та зіставність

Послідовність двох або більше статистичних даних означає, наскільки в державних статистичних спостереженнях, у рамках яких вони вироблялися, використовувались однакові метадані: класифікації, визначення і сукупність, що вивчається, а також гармонізовані методи.

Зіставність – це окремий випадок послідовності, коли статистичні дані відносяться до тих самих об'єктів даних, а ціль їхнього об'єднання – зробити порівняння у часі або за регіонами, або за іншими сферами діяльності.

Властивість зіставності даних є результатом дії цілого ряду чинників. Основні чинники, що визначають зіставність певних показників, оцінених за результатами спостережень, можуть бути об'єднані у дві групи: концепція спостереження та методологія вимірювання.

Концепція вибіркового обстеження включає такі елементи, як система показників (їх зміст, визначення), одиниця спостереження, генеральна сукупність, основа вибірки, звітний період та періодичність обстеження, географічне охоплення, міжнародні та національні стандарти, що застосовують в обстеженні тощо.

Методологія вимірювання включає дизайн вибірки, методи збору та обробки даних, оцінювання показників та ін.

Зіставність даних значною мірою залежить від мети співставлення і, таким чином, не може бути гарантована заздалегідь виробниками даних. При здійсненні порівнянь результатів обстеження за географічними районами, угрупованнями або в часі слід мати на увазі таке.

ОСГД запроваджено у вересні 2000 року і з цього часу його проводять безперервно. Ним охоплені всі адміністративні сільські райони країни.

Генеральну сукупність обстеження складають домогосподарства, що мають у своєму володінні або користуванні землю і місце проживання яких зареєстровано на території сільських населених пунктів (сільські домогосподарства) – всього 4,6 млн домогосподарств.

Обсяг щорічної вибірки домогосподарств для обстеження їх сільськогосподарської діяльності в раунді дії територіальної вибірки з травня 2013 року по квітень 2018 року становить 28236 одиниць.

Методологія ОСГД, основні визначення та поняття, класифікатори, які застосовують в обстеженні, повністю узгоджені з методологією державних статистичних спостережень у статистиці сільського господарства, а також у цілому відповідають прийнятим в міжнародній статистичній практиці вимогам та рекомендаціям і дають можливість обґрунтованого співставлення і комбінування, інтеграції, об'єднання показників ОСГД з іншими (зовнішніми) даними на основі відповідних статистичних методів і для різних використань.

Проте зіставляючи дані ОСГД з іншими даними слід зважати на те, що річний цикл спостереження починається з травня.

Прикладом послідовності показників є результати співставлення показників площі землі домогосподарств, визначених у ОСГД та отриманих за підсумками державного статистичного спостереження за формою № 6-сільрада "Окремі показники розвитку сільських, селищних, міських рад у галузі

сільського господарства", що складають сільські, селищні, міські ради, на території яких розташовані сільські населені пункти, для тих домогосподарств, місце проживання яких зареєстроване на території цих населених пунктів ("постійно проживаючі") і у володінні або користуванні яких є земельні ділянки (таблиця 3).

Таблиця 3

*Порівняння оцінок окремих показників
за результатами ОСГД із даними форми № 6-сільрада*

Показник	Дані ОСГД (на кінець травня 2016 року)	Дані ф. № 6-сільрада (на 01.01.2016)	Співвідношення даних ОСГД до даних ф. № 6-сільрада, %
Площа землі домогосподарств, тис.га	5 425,0	6 860,2	79,1
Середній розмір землі домогосподарства, га	1,22	1,48	82,4

Різницю значень показників щодо площі землі домогосподарств можна пояснити з одного боку тим, що в ОСГД, на відміну від форми № 6-сільрада, відображена земля, яку фактично використовує домогосподарство, а не вся земля, надана йому згідно з чинним законодавством, а з іншого боку – відрізком часу між датою, на яку складають форму № 6-сільрада, а саме на 1 січня, і моментом проведення опитування за базовим інтерв'ю ОСГД у травні. За цей період частина домогосподарств передає свою землю в оренду, зокрема сільськогосподарським підприємствам і фермерським господарствам. Якщо взяти до уваги зменшення площі землі, пов'язане з орендними операціями (за даними ОСГД), то співвідношення за показником "Площа землі домогосподарств" становитиме 95,9%, показником "Середній розмір землі домогосподарства" – 100,0%.

2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів

Користувачами інформації щодо сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості є органи державної влади, наукові установи, навчальні заклади, громадські і міжнародні організації, представники засобів масової інформації, студенти, інші фізичні особи тощо.

Інформація щодо користувачів, їх потреб та очікувань отримується під час проведення анкетних опитувань користувачів, аналізу їх запитів і пропозицій, а також під час проведення нарад і семінарів.

У вересні–жовтні 2014 року Держстат провів анкетне опитування, яке здійснювалося з метою вивчення ступеня відповідності потребам користувачів інформації з питань статистики сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості та їх основних сільськогосподарських характеристик, наведеної в статистичних бюлетенях "Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості"

та "Основні показники сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості".

За результатами цього анкетного опитування 58% опитаних користувачів надали оцінку "добре" за всіма критеріями якості даних з питань сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості та їх основних сільськогосподарських характеристик, 37% користувачів визнали якість статистичної інформації відмінною.

Загальна оцінка інформаційного забезпечення органів державної статистики даними з питань статистики сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості та їх основних сільськогосподарських характеристик була доброю (на думку 72% опитаних). При цьому 46% опитаних користувачів вважають, що якість їх інформаційного забезпечення залишилась без змін, а 35% – що якість покращилась.

Більш детально оцінки користувачів щодо якості статистичної інформації наводяться в повідомленні для користувачів, яке розміщується на веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) в розділі "Анкетні опитування".

2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів

Обстеження ОСГД проводять за місцем постійного проживання населення спеціально підготовленими працівниками (фахівцями з інтерв'ювання) шляхом безпосереднього опитування відібраних респондентів-домогосподарств. Фахівці з інтерв'ювання, які є штатними працівниками територіальних органів державної статистики, залучаються до проведення трьох вибірових обстежень: економічної активності, умов життя домогосподарств та сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості.

Загальнодержавна територіальна вибірка, яка сформована для цих обстежень, представляє всі регіони відповідно до адміністративно-територіального устрою України. Зазначені обстеження проводять на різних мережах респондентів (домогосподарств). З урахуванням розміру вибірки розраховується навантаження домогосподарств на одного фахівця з інтерв'ювання.

Початкове навантаження на фахівця з інтерв'ювання (стала кількість домогосподарств, відібраних для проведення ОСГД, які повинні бути опитані щомісячно) становить 48-54 домогосподарства.

З метою зменшення навантаження на респондентів для проведення ОСГД застосовується повна щорічна ротація домогосподарств.

Опитування домогосподарств носить цілком добровільний характер і здійснюється шляхом фіксації відомостей безпосередньо самими фахівцями з інтерв'ювання зі слів респондентів.

Тривалість проведення інтерв'ю за програмою ОСГД не повинна перевищувати 40-45 хвилин.

2.8. Конфіденційність, прозорість та захист

Знеособлення постачальників даних, конфіденційність інформації, яку вони надають, та її використання тільки в статистичних цілях мають бути гарантовані. Органи державної статистики мають поширювати статистичні дані об'єктивно, професійно та прозоро.

Необхідність дотримання принципу конфіденційності статистичної інформації визначено Законом України "Про державну статистику" та міжнародними стандартами.

Захист конфіденційної статистичної інформації є одним із основних принципів проведення ОСГД.

Для забезпечення встановлених національним і міжнародним законодавством гарантій перед респондентами щодо результатів ОСГД реалізуються такі заходи з метою забезпечення конфіденційності статистичної інформації:

- первинні дані, отримані органами державної статистики від респондентів у ході проведення обстеження, використовуються виключно для статистичних цілей;

- інформація, отримана за результатами обстеження, надається користувачам у зведеному знеособленому вигляді.

В ОСГД питанням конфіденційності індивідуальних даних приділена особлива увага на всіх етапах його проведення: збору даних, обробки підсумків та поширення серед користувачів отриманих в ході обстеження результатів. Захист первинних даних забезпечується як у нормативному, так і в технічному аспектах.

У зверненні до домогосподарства, яке фахівець з інтерв'ювання презентує при першому візиті до домогосподарства, та на бланках статистичних формулярів ОСГД наголошено щодо гарантій забезпечення конфіденційності всієї первинної інформації, отриманої під час проведення обстеження.

Під час підготовки персоналу до проведення вибіркового обстеження населення (домогосподарств) кожний працівник органів державної статистики, який має відношення до збирання й оброблення первинних даних, ознайомлюється зі своїми посадовими обов'язками, де зазначена відповідальність за недотримання вимоги забезпечення конфіденційності отриманої від респондентів інформації. Працівникам забороняється передавати будь-кому документацію, що містить конфіденційну інформацію, обговорювати надані респондентами дані з неуповноваженими особами, залишати заповнені статистичні формуляри без нагляду та ін.

Статистичні формуляри обстеження побудовані так, що інформація про ідентифікаційні ознаки домогосподарства подається у вигляді спеціальної системи кодів, що забезпечує знеособлення персональних характеристик. Анкети обстеження з інформацією, отриманою від респондентів, на рівні територіальних органів державної статистики проходять повне знеособлення індивідуальних даних.

Закон України "Про державну статистику" також визначає необхідність забезпечувати доступність, гласність і відкритість статистичної інформації, прозорість статистичної методології та статистичних методів, що відповідає міжнародним стандартам у галузі статистики. З метою забезпечення виконання цих положень для ОСГД передбачено створення системи метаданих: методичних та методологічних документів стосовно його організації, проведення, збору даних, опрацювання інформації та її якості.

Метадані спостереження оприлюднюються шляхом розміщення на веб-сайті Держстату та веб-сайтах територіальних органів державної статистики, а також надаються користувачам у публікаціях та за їхніми запитами.

3. Заключна частина

У результаті складання звіту сформувався завдання, які необхідно вирішити впродовж найближчих років. Основними напрямками діяльності є:

- застосування новітніх інформаційних технологій для збору даних для скорочення термінів їх обробки та надання користувачам відповідно до кращих практик країн ЄС;
- впровадження ОСГД в інтегровану систему статистичної інформації (ICSI), керовану метаданими, яка забезпечить автоматизацію та уніфікацію процесів збору, обробки й аналізу статистичної інформації, організацію зберігання та доступу до єдиного сховища даних статистичної інформації;
- удосконалення методології в частині формування територіальної вибірки для проведення чергового п'ятирічного раунду ОСГД;
- використання у національній практиці міжнародного досвіду щодо запровадження структурних обстежень аграрних господарств, складовою яких є також домашні господарства.